

Handläggare
Linn Hemmingsson
Telefon: 08-508 25 327
Anna Nerelius
Telefon: 08-508 25 289

Till
Socialnämnden
2021-04-27

Kartläggning - personer i hemlöshet i Stockholms stad 25 september 2020

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner kartläggningen av personer i hemlöshet i Stockholms stad.
2. Socialnämnden överlämnar ärendet till kommunstyrelsen.
3. Socialnämnden överlämnar ärendet till stadsdelsnämnderna för kännedom.

Fredrik Jurdell
socialdirektör

Veronica Wolgast Carstorp
avdelningschef

Sammanfattning

År 2020 års kartläggning av personer som lever i hemlöshet i Stockholms stad avser dygnet 25-26 september och ger en ögonblicksbild av hemlöshetssituationen det aktuella datumet enligt kartläggningens definition av hemlöshet. Kartläggningen redovisar 2 379 personer vilket är en minskning med 60 personer jämfört med kartläggningen som genomfördes år 2018. Andelen kvinnor har minskat något och motsvarar i 2020 års kartläggning 31 procent av samtliga till kartläggningen inrapporterade personer.

Av kartläggningen framgår vidare att det bland de inrapporterade personerna finns såväl personer med komplex problematik och stora individuella stödbehov som personer som söker socialtjänstens bistånd till boende på grund av strukturella orsaker. En gemensam utgångspunkt vid utformning av alla stödinsatser till personer som av olika skäl befinner sig i hemlöshet ska vara ett individuellt behovsanpassat stöd, grundat på bästa tillgängliga kunskap.

Bakgrund

Sedan 2004 genomförs i Stockholms stad strukturerade kartläggningar av hemlöshetens omfattning och utveckling vartannat år. Kartläggningarna beskriver situationen under ett specifikt mättygn. Kartläggningarnas syfte är att kunna följa utvecklingen över tid och att skapa ett kunskapsunderlag för att kunna utarbeta adekvata insatser för målgruppen. 2020 års kartläggning har genomförts genom en webbenkät i samverkan mellan socialförvaltningen och Institutet för kvalitetsindikatorer (Indikator) AB.

Målgruppen är vuxna personer över 20 år som är kommuninvånare och som lever i någon boendesituation som enligt kartläggningens definition betraktas som hemlöshet. Därtill ska personen under det aktuella datumet 25 september 2020 ha varit aktuell för ansökan, utredning eller insats inom Stockholms stads socialtjänst, befunnit sig på ett akutboende, haft kontakt med en frivilligorganisation, uppsökare eller besökt en beroendeakut.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid förvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor. Indikator AB har svarat för insamlandet av enkäter samt gjort tabellbearbetningar. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 21 april. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 22 april.

Ärendet

Kartläggningen ger en ögonblicksbild av antalet personer i hemlöshet som rapporterats in i Stockholms stad den 25 september 2020. Resultatet visar i korthet följande:

- 2 379 personer ingår i kartläggningen för år 2020. Det är en minskning med 60 personer jämfört med kartläggningen som genomfördes år 2018.
- Majoriteten (69 %) av de inrapporterade personerna var män och andelen män har ökat med två procentenheter sedan 2018 medan andelen kvinnor har minskat lika mycket och är nu 31 procent.
- Nästan en fjärdedel av alla personer i kartläggningen är föräldrar till barn under 18 år.
- Det är betydligt vanligare att kvinnliga föräldrar (77 %) i någon hemlöshetssituation bor med sina barn, stadigvarande eller växelvis, jämfört med männen i kartläggningen.
- Nästan en tiondel (7 %) av de inrapporterade personerna är 65 år eller äldre.

- Över hälften av alla personer (55 %) har försörjningsstöd som sin huvudsakliga inkomstkälla. Det är en ökning med sex procentenheter jämfört med 2018.
- Nästan hälften (48 %) av personerna i kartläggningen bor i någon boendesituation som definieras som mer stadigvarande, vilket är en ökning med fyra procentenheter jämfört med 2018.
- 114 personer uppgavs sova ute, vilket är en minskning med 49 personer jämfört med 2018.
- Drygt en femtedel (21 %) av de inrapporterade bedöms klara eget boende utan stöd.
- En femtedel (20 %) bedöms ha samtidig förekomst av missbruk/beroende och påtaglig psykisk ohälsa.
- För nära hälften av personerna (43 %) uppges orsaken till hemlöshet vara att personen inte haft möjlighet att inträda på bostadsmarknaden.
- Ett par resultat i 2020 års kartläggning av hemlöshet kan möjligen förklaras utifrån de förändrade omständigheter som covid-19-pandemin medfört.

Äldre personer i hemlöshet

I åldersgruppen 65 år och äldre finns en liten ökning av antal personer, med åtta personer jämfört med 2018 för åldersgruppen som helhet från 167 personer 2018 till 175 personer 2020. Antalet kvinnor i åldersgruppen har dock minskat med nio personer, från 41 personer 2018 till 32 personer 2020. Värt att notera i sammanhanget är att det i denna kartläggning har rapporterats in fler personer från äldreomsorgen, 89 personer, jämfört med år 2018 då 67 personer inrapporterades från äldreomsorgen. Av de 175 personer som ingick i kartläggningen rapporterades 73 procent befinna sig i en mer stadigvarande boendesituation. Motsvarande andel för samtliga personer i kartläggningen är 48 procent.

Jämställdhetsperspektiv

I rapporten presenteras information genomgående könsuppdelad. Kartläggningen visar att majoriteten av de inrapporterade personerna i linje med tidigare resultat var män (69 %), andelen kvinnor har minskat med två procentenheter jämfört med kartläggningen 2018 från 33 procent till 31 procent.

Andelen kvinnor i stadens kartläggning år 2020 är lägre än i Socialstyrelsens nationella kartläggning från år 2017, i vilken kvinnor utgjorde 38 procent av samtliga inrapporterade personer.

En förklaring till detta kan vara att Stockholms stad använder en annan definition av hemlöshet än vad Socialstyrelsen gör. Socialstyrelsen definierar fler boendesituationer på den så kallade sekundära bostadsmarknaden¹ som hemlöshetssituationer.

De flesta personer som lever i hemlöshet tillsammans med sina barn befinner sig enligt Socialstyrelsens kartläggning i sådana typer av boendelösningar som inte definieras som hemlöshetssituationer enligt Stockholms stads definition, såsom exempelvis genomgångsboenden. Stockholms stads kartläggning visar att en stor majoritet (77 %) av de personer som uppgetts bo stadigvarande eller växelvis tillsammans med sina barn är kvinnor. I Socialstyrelsens kartläggning befann sig flest personer med minderåriga barn i den typen av långsiktiga boendelösningar som alltså inte definieras som hemlöshetssituationer enligt stadens definition.

Detta skulle sammantaget kunna indikera att skillnaden mellan könsfördelningen i Socialstyrelsens nationella kartläggning och stadens kartläggning främst beror på att boendelösningar på den sekundära bostadsmarknaden i lägre utsträckning omfattas av stadens definition av hemlöshet.

Vad gäller orsak till hemlöshet finns en stor skillnad mellan könen vad gäller orsaken våld i nära relation, då 17 procent av kvinnorna uppges befinna sig i hemlöshet av den orsaken jämfört med en procent av männen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Hemlöshet är ett samhällsproblem i skärningspunkten mellan bostads- respektive socialpolitik. Det innebär att såväl individuellt inriktade förändringar som strukturellt inriktade förändringar behövs för att motverka hemlöshet. Socialtjänsten har följaktligen inte ensam verktygen för att lösa det samhällsproblem som hemlösheten utgör, men för att kunna utforma bästa möjliga stöd till varje enskild person som drabbas av hemlöshet är det viktigt att förstå vad som gjort personen sårbar för att hamna i hemlöshet.

¹ Personen bor i en av kommunen (socialtjänsten) ordnad boendelösning såsom försökslägenhet, träningslägenhet, socialt kontrakt, kommunalt kontrakt eller motsvarande på grund av att personen inte får tillgång till den ordinarie bostadsmarknaden. Det handlar om boendelösningar med någon form av hyresavtal (eller kontrakt) där boendet är förenat med tillsyn, särskilda villkor eller regler. Se Socialstyrelsen *Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär*, s. 11.

Hemlöshet kan ses som ett resultat av en kombination av många olika risk- eller sårbarhetsfaktorer. De olika faktorerna i sig behöver inte orsaka hemlöshet utan det är frågan om ett mångdimensionellt problem². Faktorer som läget på bostads- och arbetsmarknaden och ekonomisk konjunktur tillhör den strukturella dimensionen, medan en persons familj och sociala nätverk är faktorer inom relationell dimension. I den individuella dimensionen återfinns faktorer som missbruk/beroende, kriminalitet, psykisk och/eller fysisk ohälsa. En del forskare³ belyser även en institutionell dimension, inom vilken faktorer som till exempel tillgång till välfärdstjänster och kommunala boendialternativ spelar in.

Hemlöshet beskriver inte en person utan den situation en person befinner sig i för en kortare eller längre tid. Såväl internationell som svensk forskning har konstaterat att det är en liten andel av det totala antalet personer som lever i hemlöshet för vilka hemlösheten blir ett varaktigt tillstånd. Det är vanligt att något förenklat tala om tre olika grupper av personer som lever i hemlöshet. Den första gruppen hamnar tillfälligt i hemlöshet, men tar sig snabbt ut ur denna utan hjälp eller med bistånd av samhällets olika stödssystem. Den andra gruppen rör sig in i och ut ur hemlösheten. Den sista kategorin är gruppen personer som långvarigt befinner sig i hemlöshet⁴.

Personer som lever i hemlöshet utgör en heterogen grupp, och mekanismerna bakom hemlöshet ser olika ut för olika personer och grupper av personer som befinner sig i hemlöshet. Av 2020 års kartläggning av personer som lever i hemlöshet i Stockholms stad framgår att 21 procent av det totala antalet kartlagda personer bedöms klara att bo i egen lägenhet helt utan stöd medan 20 procent av de kartlagda personerna bedöms ha samtidig förekomst av missbruk/beroende och påtagliga psykiska problem. Dessa ytterligheter kan möjligen sägas illustrera den breda skala av verktyg, kompetenser och samverkanspartners som stadens socialtjänst behöver i syfte att ge effektivt stöd till personer vars hemlöshet orsakats av olika mekanismer.

² Swärd, Hans. 2004. Att förklara hemlöshet. *Socialmedicinsk tidskrift nr 1/2004*:8-13.

³ Se exempelvis Nordfeldt, Marie. 2012. A Dynamic Perspective on Homelessness: Homeless Families in Stockholm. *European Journal of Homelessness* 6 (1): 105-123.

⁴ Socialstyrelsen. 2010. *En fast punkt. Vägledning om boendelösningar för hemlösa personer.*

Det är inte bara mekanismerna bakom hemlöshet som ser olika ut för olika personer och grupper av personer som befinner sig i hemlöshet. Också socialtjänstens möjligheter att bistå med olika typer av boendelösningar ser utifrån lagar, regelverk och rättspraxis olika ut. En gemensam utgångspunkt vid utformning av alla stödinsatser till personer som av olika skäl befinner sig i hemlöshet ska vara ett individuellt behovsanpassat stöd, grundat på bästa tillgängliga kunskap.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förvaltningens kartläggning av personer i hemlöshet i Stockholms stad 25 september 2020. Förvaltningen föreslår vidare att socialnämnden överlämnar ärendet till kommunstyrelsen samt till stadsdelsnämnderna för kännedom.

Bilaga

Rapport: Kartläggning – personer i hemlöshet i Stockholms stad 25 september 2020.